

Arali ndi sa tođi u tevhedza ndila dza u fhiriselwa phanda kana kiliniki kana sibadela tshine nda funa tshi songo nwaliswa na NHI?

Kha NHI vha do di vha vha tshi kona u swikela kiliniki kana sibadela tshine vha funa.

Arali vha tshi khou tođa u lafhiwa kha tshiimiswa tshi songo nwaliswaho kha NHI kana vha sa tođi u tevhedza hedzi ndila dza u fhiriselwa phanda, a vha nga do liliswa nga mbadelo dzavho. Hezwi zwi nga ita uri vhone vhane vha tou dibadelela tshumelo dzi no do netshedzwa nga tshenetsho tshiimiswa.

Zwi amba uri ndi do badela mutendelo (tax) munzhi afha kha NHI?

Tsha mathomo, a huna mutendelo kha NHI. Muvhuso u do kokodza masheleni kha zwiqwama zwi re hone muvhusoni u thoma NHI. Musi NHI yo no takutshedza nahone i tshi khou tshimbila zwavhuđi, Muhasho wa gwama u nga badelisa mutendelo mutuku u engedzedza masheleni a no do netshedzwa nga muvhuso.

(NHI) ndi mini?

(NHI) i amba nga ha vhuthu (Ubuntu) – rothe ri tea ulondana sa lushaka musu zwo fanela. Ndindakhombo ya Mutakalo ya Lushaka (NHI) ndi maitete a fhano Afrika Tshipembe a u vula ndila ya u livha kha ndondolo ya mutakalo ya maimo a nthesa kha muñwe na muñwe.

Hu do vha hu tshi khou itea mini vhukati ha zwino na musu NHI i tshi do thoma u shuma?

Phanda ha musu i sa athu u vha mulayo, Mulayotibe wa NHI u tea u fhiriswa Buthanoni la lushaka (Phalamenndeni). Miñwahani miñanu i daho muvhuso u do lwa nga nungo dzothe uri hu lugiswe themamveledziso (infrastructure) ya NHI i no do langula gavhelo na u netshedza tshumelo. Nga tshenetsho tshikhathi, muvhuso u do thanngela zwa u bvusuludza dzikilini na maongelo, u pfumbudza na u thola vhañwe vhashumi, u khwinisa maimo a ndondolo ya mutakalo, u disa maitete ane ngao mishonga a i tsha do fhela zwiimiswani zwashu, na u vhona uri ndangulommbi na vhuada zwi a tupulwa u itela uri zwiimiswa zwothe zwi vhe zwo lugelaho NHI.

I shumisa hani?

NHI i do rengela vhathu vha Afurika Tshipembe tshumelo dza ndondolo ya mutakalo ya maimo a ntha. Hedzi tshumelo dzi do diswa nga vhashumeli vha ndondolo ya mutakalo na vhanetshedzi vhayo zwiimiswani zwa mutakalo zwa tshitshavha na zwa phuraivethe hu u todu zwi tanganya uri i vhe sisiteme nthi ya mutakalo i fushaho thodea dza vhathu vha Afrika Tshipembe.

NHI i do tanganya masheleni manzhi a ndondolo dza mutakalo dza tshitshavha na dza phuraivethe uri zwi vhe gavhelo lithihi li no do badelela nyi na nyi a todaho u swikelela ndondolo ya mutakalo nga u shumisa muelo wa gavhelo hu u itela u fhungudza mutengo wa ndondolo ya mutakalo.

Ndi nga kona u wana dzilafho nga fhedzi?

Musi vha tshi vhonana na muongi kana maine, vha do vha thusa vha dovha vha dzhia tsho arali vha tshi toda maine a re masithesela (specialist). Vha do wana ndondolo ine vha i toda ya maimo ane vha toda one. Vha do kona u dzhia tsho nga mutakalo wavho vha na vhashumi vha ndondolo mutakalo na vhashumeli vha no do vha dededza u tevhelela ndila dza khwine dza u fhiriselwa phanda.

Musi vha tshi khou lafhiwa tshimiswani tsha NHI, nahone vha tshi khou tevhedza ndaela dza u fhiriselwa phanda, a vha nga do tea u badela masheleni kana lwelelelele tshone tshikimu tsha dzilafho zwatsho. Tshumelo dzi do vha fhedzi nga tshifhinga tsha musu vha tshi khou lafhiwa.

NHI i katela vhoneyi?

Muthu muwe na muwe wa Afrika Tshipembe, mudzulapo wa tshothe, thundu na mufariwa, vha do kona u dirwalisa kha NHI. Vhana vhothe vho bwebwaho na u dzula Afrika Tshipembe vha do swikelela NHI. Vhanwe-vho vha do tou swikelela dzilafho nga nthani ha nyimele ya shishi na malwadze a ano vhangana tshiwo tsha malwadze phirela. (Dzhielani nzhele: avho vha shumaho kha Mmbi ya Tsireledzo ya Lushaka ya Afrika Tshipembe vha do di vha na gavhelo lavho la thungo).

Zwino izwi zwikimu zwa dzilafho zwone

Zwikimu zwa dzilafho zwi do di vha hone, honeha, a zwi nga do kona u netshedza tshumelo dzi fanaho na dza NHI.

Ndi na tshikimu tsha dzilafho nga uri a thi todi u ima midubani kana u vhonala ka vhuongelo ha tshitshavha vhu songo kunaho. Zwino NHI i nga mpfulufhedzisa maimo a dzilafho a no fana arali ndi tshi nga litsha tshikimu tshanga tsha dzilafho?

Muvhuso u do khwinisa zwiimiswani zwothe u itela uri hu songo vha na phambano kha zwiimiswani zwa tshitshavha na zwa phuraivethe - zwiimiswani zwothe zwa NHI zwi tea u vha kha maimo a no fana nga uri zwi do tevhelela milayo ya Ofisi Thevhedzadza-phimo ya Mutakalo (Office of Health Standards Compliance) u vha tshipida tsha NHI. Ndivho ndi ya u fhungudza miduba na u kunakisa zwiimiswani ngeno hu tshi khou netshedzwa tshumelo dza ndondolo ya mutakalo dzo tsireledzeaho.

Ndi nga vha hani tshipida tsha NHI?

Vha nga dirwalisa kha NHI, vhone na muta wavho kha maine (dokotela) wa tsini kana kiliniki.